

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 1. julija 2008 *

V zadevi C-49/07,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je vložilo Dioikitiko Efeteio Athinon (Grčija) z odločbo z dne 21. novembra 2006, ki je prispela na Sodišče 5. februarja 2007, v postopku

Motosykletistiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE)

proti

Elliniko Dimosio,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi V. Skouris, predsednik, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts in A. Tizzano, predsedniki senatov, J. N. Cunha Rodrigues, A. Borg Barthet, M. Ilešič, J. Malenovský, J. Klučka (poročevalec), T. von Danwitz, A. Arabadjiev, sodniki, in C. Toader, sodnica,

generalna pravobranilka: J. Kokott,
sodna tajnica: L. Hewlett, glavna administratorica,

* Jezik postopka: grščina.

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 23. januarja 2008,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Motosykletistiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE) A. Pliakos, dikigoros,

- za grško vlado S. Spyropoulos, K. Boskovits, S. Trekli in Z. Chatzipavlou, zastopniki,

- za Komisijo Evropskih skupnosti T. Christoforou in F. Amato, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 6. marca 2008

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 82 ES in 86 ES.

- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Motosykletistiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE) (grška motociklistična zveza, v nadaljevanju: MOTOE) in Elliniko Dimosio (grška država) glede denarne odškodnine za nepremoženjsko škodo, ki naj bi jo MOTOE po lastnih trditvah utrpela, ker ji je Elliniko Dimosio z molkom zavrnila izdajo dovoljenja za organizacijo motociklističnih tekmovanj.

Pravni okvir

- 3 Člen 49 grškega zakona o cestnem prometu v različici, kot izhaja iz zakona št. 2696/1999 (FEK A' 57), določa:

„1. Dirke z [...] motorji in kolesi s pomožnim motorjem na javnih in zasebnih poteh ali prostorih se smejo izvajati samo po pridobitvi ustreznega dovoljenja.

2. Dovoljenje iz prejšnjega odstavka izda:

[...]

(c) za vse dirke [...] z motorji in kolesi s pomožnim motorjem minister za javni red ali službe, ki jih pooblasti, v soglasju s pravno osebo, ki v Grčiji uradno zastopa [...] Mednarodno motociklistično zvezo [(v nadaljevanju: FIM)].“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

- 4 MOTOE je nepridobitno društvo zasebnega prava, ki prireja motociklistična tekmovanja v Grčiji. Med njegove člane spada več regionalnih motociklističnih klubov.
- 5 MOTOE je 13. februarja 2000 pri pristojnem ministrstvu zaprosil za izdajo dovoljenja za organizacijo tekmovanj v okviru vsegrškega pokala MOTOE v skladu s priloženim programom.
- 6 V skladu s členom 49(2) grškega zakona o cestnem prometu je bil ta program posredovan Elliniki Leschi Aftokinitou kai Perigiseon (grški avtomobilski in potovalni klub, v nadaljevanju: ELPA), pravni osebi oziroma nepridobitnemu društvu, ki v Grčiji zastopa FIM in zanjo izdaja soglasje za izdajo dovoljenja, za katerega je zaproseno.

- 7 ELPA je z dopisom z dne 16. marca 2000 MOTOE pozvala, naj za vsako načrtovano tekmovanje najmanj dva meseca prej predloži posebna pravila oziroma dokumentacijo, na podlagi katerih se preveri nadzor udeležencev, tekmovalne proge ali steze, kjer se bo odvijala tekma, sprejete varnostne ukrepe in na splošno, da se bo tekma odvijala popolnoma varno. Dalje je ELPA zahtevala, da morajo klubi, ki prirejajo tekmovanja, deponirati kopije svojih statotov pri Ethniki Epitropi Agonon Motosykletas (nacionalni odbor za motociklistična tekmovanja, v nadaljevanju: ETHEAM), ki ga je ustanovila ELPA in je zadolžen za izvedbo in nadzor motociklističnih dirk.
- 8 MOTOE je z vlogo št. 28 z dne 5. maja 2000 pri pristojnem ministrstvu ponovno zaprosil za odobritev šestih tekmovanj za šest klubov v obdobju od 9. julija do 26. novembra 2000. Tej vlogi je priložil posebna pravila v zvezi s potekom teh tekmovanj ter kopije statotov teh klubov. Tudi ta vloga je bila zaradi izdaje soglasja v zvezi s potekom navedenih tekmovanj posredovana ELPI.
- 9 ELPA in ETHEAM sta poslala MOTOE dokument, v katerem opozarjata na določena pravila glede izvedbe motociklističnih tekmovanj v Grčiji. Med drugim je v tem dokumentu podrobno opredeljeno, da ETHEAM razpiše prvenstva, pokale in nagradna tekmovanja v motociklizmu po pooblastilu ELPE, ki je edini zakoniti zastopnik FIM v Grčiji. Če želi prireditelj ali klub, ki izpolnjuje potrebne pogoje za organizacijo in izvedbo tekmovanja, razpisati pokal ali posebno nagrado, mora v skladu s tem dokumentom zadevni razpis predložiti ETHEAM. Po preveritvi predlaganih razpisnih pogojev sprejme ETHEAM sklep, v katerem določi tudi pogoje za izvedbo tekmovanja ob spoštovanju nacionalnih in mednarodnih pravil. Soglasje za organizacijo tekmovanja, tudi v okviru pokala ali nagradnega tekmovanja, se izda, če vsak prireditelj, ki je pristojen za eno od prireditev, izpolnjuje pogoje nacionalnih pravil za motociklistična tekmovanja in okrožnic ETHEAM. ELPA in ETHEAM sta MOTOE opozorila še na to, da v primeru, če prireditelj med letom razpiše dodatna tekmovanja, ti datumi ne smejo vplivati na že predvidene tekmovanja, kar je v interesu udeležencev in organizatorjev. Zato je treba tekmovalni program za leto 2001 predložiti pri ELPI in ETHEAM najpozneje 15. septembra 2000.

- 10 V odgovor na prošnjo MOTOE za informacijo o stanju obravnave njegove vloge za dovoljenje mu je pristojno ministrstvo avgusta 2000 sporočilo, da ELPA še ni poslala dokumenta z zadevnim soglasjem na podlagi člena 49 grškega zakona o cestnem prometu.
- 11 MOTOE je, sklicujoč se na nezakolitost te zavrnitve zaradi molka, vložil tožbo pri Dioikitiko Protodikeio Athinon (upravno sodišče prve stopnje, Atene) zaradi denarne odškodnine v višini 5 milijonov GRD iz naslova nepremoženjske škode, ki naj bi jo po lastnih navedbah utrpel, ker ni mogel organizirati zadevnih tekem.
- 12 MOTOE trdi, da je člen 49 grškega zakona o cestnem prometu v nasprotju z ustavnim načelom nepristranskosti upravnih organov in členoma 82 ES in 86(1) ES, saj sporna nacionalna določba omogoča ELPI, ki sama izvaja motociklistične tekme, da vzpostavi monopol na tem področju in ta položaj zlorablja.
- 13 ELPA je intervenirala pred Dioikitiko protodikeio Athinon v podporo Elliniko Dimosio. Intervencijski vlogi je med drugim priložila svoj statut društva, ustanovljenega leta 1924, in letopis za leto 2000 o motociklističnih tekmah, ki ga je objavil ETHEAM. Ta letopis vsebuje okrožnice ETHEAM za leto 2000, ki se nanašajo na potrdila, ki so jih morali udeleženci priskrbeti za pridobitev dovoljenja, pravila tekmovanj oziroma dokumentacijo, ki jih je bilo treba predložiti, na pristojbine in druge finančne vidike. Poleg tega so v letopisu objavljena Ethnikos Athlitikos Kanonismos Motosikletas (nacionalna pravila motociklističnega športa, v nadaljevanju: EAKM).

14 Med pravili EAKM velja omeniti ta:

- člen 10.7 določa, da sme biti vsaka športna prireditev, bodisi prvenstvo, pokal ali nagradno tekmovanje, pod okriljem ETHEAM in ELPE povezana s komercialno reklamo sponzorja, navedenega v nazivu ali podnazivu tekmovanja, le če sta ETHEAM in ELPA s tem soglašala;
- člen 60.6 EAKM določa, da je lahko med športnimi prireditvami na oblačilih voznikov, njihovih čeladah, če se njene tehnične lastnosti ne poslabšajo, in motorjih pritrjena reklama. Pri hitrostnih in motokrosnih dirkah v okviru prvenstev, pokalov ali nagradnih tekmovanj ETHEAM in ELPE organizatorji ne morejo zahtevati, naj se na voznike, sovoznike ali motorje pritrži reklama za kateri koli proizvod, razen če se tekmovalec strinja. Če obstaja sponzorska pogodba z ETHEAM in ELPO, morajo vozniki, sovozniki ali motorji izpolnjevati pogoje te pogodbe;
- člen 110.1 EAKM določa, da mora „[p]rireditelj [motociklističnega tekmovanja] [...] neposredno ali prek nadzornega organa [ELPE in ETHEAM] zagotoviti zavarovanje za športno prireditev, ki mora kriti njegovo odgovornost ter odgovornost konstruktorjev, voznikov, sovoznikov [...] pri nesrečah in škodi, ki nastanejo tretjim osebam med dirko in med poskusnimi vožnjami“.

15 Dioikitiko Protodikeio Athinon je zavrnilo tožbo MOTOE, ker je s členom 49 grškega zakona o cestnem prometu zagotovljeno spoštovanje mednarodnih pravil o varni izvedbi motociklističnih tekmovanj in ker MOTOE ni zatrjeval, da navedena določba vodi k prevladujočemu položaju na skupnem trgu, niti da bi lahko ta določba vplivala na trgovino med državami članicami, niti da je ELPA tak položaj zlorabljala.

- 16 MOTOE se je na to sodbo pritožil pri Dioikitiko Efeteio Athinon, ki je najprej navedlo, da dejavnosti ELPE niso strogo omejene na šport, in sicer na pristojnost, podeljeno ELPI na podlagi člena 49 grškega zakona o cestnem prometu, saj opravlja tudi dejavnosti, ki jih predložitveno sodišče opredeljuje kot „gospodarske“, ki zajemajo sklepanje sponzorskih pogodb, pogodb o oglaševanju in zavarovalnih pogodb. Dioikitiko Efeteio Athinon se zato sprašuje, ali je ELPA lahko opredeljena kot podjetje v okviru konkurenčnega prava Skupnosti, med drugim v smislu členov 82 ES in 86 ES, tako da bi zanjo veljala prepoved zlorabe prevladujočega položaja. Predložitveno sodišče razlaga člen 49 grškega zakona o cestnem prometu tako, da naj bi bila ELPA edina pravna oseba, pooblaščenca za izdajo soglasja glede vseh vlog za organizacijo motociklističnega tekmovanja. Poudarja, da se ta zveza hkrati z organizacijo tekmovanj ukvarja z določitvijo nagrad in z navedenimi gospodarskimi dejavnostmi.
- 17 Dioikitiko Efeteio Athinon dalje navaja, da prijavitelji, ki jim je bilo odrečeno dovoljenje za organizacijo motociklističnega tekmovanja, ker niso pridobili soglasja ELPE, po nacionalnem pravu nimajo na voljo nobenega učinkovitega pravnega sredstva zoper tako odločbo. Prvič, ni določeno, da bi morala ELPA zavrnitev soglasja obrazložiti, in drugič, če je zavrnitev prošnje za dovoljenje s strani pristojnega ministrstva predmet pravnega sredstva zaradi neobrazložitve in je pravnemu sredstvu ugodeno, grško pravo ne predvideva, da je predlagatelju dovoljenje izdano. Dalje ELPA ni podrejena nadzoru ali kakršni koli presoji glede uporabe pooblastila, ki ji je podeljeno s členom 49 grškega zakona o cestnem prometu. V teh okoliščinah je vsaka oseba iz druge države članice Evropske unije, ki želi organizirati motociklistično tekmovanje v Grčiji, postavljena pred izvršeno dejstvo.
- 18 V teh okoliščinah je Dioikitiko Efeteio Athinon prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je treba člena 82 ES in 86 Pogodbe ES razlagati tako, da zajemata tudi dejavnosti pravne osebe, ki je nacionalni zastopnik [FIM] in izvaja gospodarsko dejavnost, kot je opisana zgoraj, s sklepanjem sponzorskih pogodb, pogodb o

oglaševanju in zavarovalnih pogodb v okviru organizacije športnih prireditev na področju motornih vozil?

2. Če je odgovor pritrديلen, ali je združljiv z zgoraj navedenima določbama Pogodbe ES [člen 49 grškega zakona o cestnem prometu], ki za to, da lahko pristojni nacionalni organ (v tem primeru ministrstvo za javni red) izda dovoljenje za organizacijo tekmovanja z motornimi vozili, podeljuje zgoraj navedeni pravni osebi pooblastilo za izdajo soglasja za organizacijo dirke, ne da bi določal meje, obveznosti in nadzor nad izvajanjem tega pooblastila?“

Vprašani za predhodno odločanje

- 19 Predložitveno sodišče z vprašanjema, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, prvič, ali za pravno osebo, nepridobitno društvo, kot je ELPA, veljata člena 82 ES in 86 ES, glede na to, da njene dejavnosti ne zajemajo le soodločanja pri upravnih odločbah o dovoljenjih za organizacijo motociklističnih tekmovanj, ampak tudi samo organiziranje takih tekmovanj in v tem okviru sklepanje sponzorskih pogodb, pogodb o oglaševanju in zavarovalnih pogodb, in drugič, ali te določbe Pogodbe nasprotujejo pravilu, kot je člen 49 grškega zakona o cestnem prometu, ker ta člen taki zvezi podeljuje pooblastilo za izdajo soglasja k vlogi za dovoljenje za organizacijo teh tekmovanj, brez omejitev, obveznosti in nadzora nad izvajanjem tega pooblastila.
- 20 Najprej je treba spomniti, da konkurenčno pravo Skupnosti obravnava dejavnosti podjetij (sodbi z dne 16. novembra 1977 v zadevi GB-Inno-BM, 13/77, Recueil, str. 2115, točka 31, in z dne 11. decembra 2007 v zadevi ETI in drugi, C-280/06, ZOdl., str. I-10893, točka 38 in navedena sodna praksa). Natančneje, člen 82 ES se nanaša na podjetja s prevladujočim položajem.

- 21 Pogodba sicer ne opredeljuje pojma podjetje, vendar je Sodišče večkrat razsodilo, da pojem podjetje zajema vse subjekte, ki opravljajo gospodarsko dejavnost, ne glede na njihovo pravno obliko in način financiranja (sodbi z dne 23. aprila 1991 v zadevi Höfner in Elser, C-41/90, Recueil, str. I-1979, točka 21, in z dne 16. marca 2004 v združenih zadevah AOK Bundesverband in drugi, C-264/01, C-306/01, C-354/01 in C-355/01, Recueil, str. I-2493, točka 46).
- 22 V zvezi s tem je treba spomniti, da je gospodarska dejavnost vsaka dejavnost, s katero se na določenem trgu ponuja blago ali storitve (glej zlasti sodbi z dne 18. junija 1998 v zadevi Komisija proti Italiji, C-35/96, Recueil, str. I-3851, točka 36, in z dne 12. septembra 2000 v združenih zadevah Pavlov in drugi, od C-180/98 do C-184/98, Recueil, str. I-6451, točka 75). Če je ta pogoj izpolnjen, okoliščina, da je dejavnost povezana s športom, ni ovira za uporabo določb Pogodbe (sodbi z dne 12. decembra 1974 v zadevi Walrave in Koch, 36/74, Recueil, str. 1405, točka 4, in z dne 15. decembra 1995 v zadevi Bosman, C-415/93, Recueil, str. I-4921, točka 73), med katerimi so tiste, ki urejajo konkurenčno pravo (glej v tem smislu sodbo z dne 18. junija 2006 v zadevi Meca-Medina in Majcen proti Komisiji, C-519/04 P, ZOdl., str. I-6991, točki 22 in 28).
- 23 Kot je navedeno v predložitveni odločbi in kot je bilo potrjeno na obravnavi na Sodišču, ELPA v sodelovanju z ETHEAM organizira motociklistična tekmovanja v Grčiji in v tem okviru sklepa sponzorske pogodbe, pogodbe o oglaševanju in zavarovalne pogodbe za namene tržnega izkoriščanja teh tekmovanj. Za ELPO so te dejavnosti vir dohodka.
- 24 V skladu s sodno prakso Sodišča dejavnosti, s katerimi se izvajajo javna pooblastila, niso gospodarske narave, ki bi upravičevala uporabo pravil o konkurenci Pogodbe (glej v tem smislu sodbo z dne 19. januarja 1994 v zadevi SAT Fluggesellschaft, C-364/92, Recueil, str. I-43, točki 30 in 31).

25 O morebitnem vplivu izvajanja javnih pooblastil na opredelitev pravne osebe, kot je ELPA v smislu konkurenčnega prava Skupnosti, je treba omeniti, kot je navedla generalna pravobranilka v točki 49 sklepnih predlogov, da okoliščina, da lahko podjetje pri opravljanju dela svojih dejavnosti izvaja javna pooblastila, ni ovira za to, da je podjetje opredeljeno kot podjetje v smislu konkurenčnega prava Skupnosti za njegove preostale gospodarske dejavnosti (sodba z dne 24. oktobra 2002 v zadevi *Aéroports de Paris* proti Komisiji, C-82/01 P, Recueil, str. I-9297, točka 74). Kvalifikacijo, ali gre za dejavnosti na podlagi javnih pooblastil ali gospodarske dejavnosti, je namreč treba opraviti ločeno za vsako dejavnost, ki jo opravlja določena organizacija.

26 V tej zadevi je treba ločevati med udeležbo pravne osebe, kot je ELPA, v postopku odločanja javnih organov od gospodarskih dejavnosti, ki jih izvaja ista pravna oseba, kot sta organizacija ali gospodarsko izkoriščanje motociklističnih tekmovanj. Zato pooblastilo take pravne osebe za izdajo soglasja k vlogi za dovoljenje za organizacijo teh tekmovanj ni ovira, da bi se jo obravnavalo kot podjetje v smislu konkurenčnega prava Skupnosti glede njenih navedenih gospodarskih dejavnosti.

27 Glede vpliva, ki ga ima lahko na to opredelitev dejstvo, da cilj ELPE ni dobiček, je treba navesti, da je Sodišče v sodbi z dne 10. januarja 2006 v zadevi *Cassa di Risparmio di Firenze* in drugi (C-222/04, ZOdl., str. I-289, točki 122 in 123) odločilo, da nepridobitno ponujanje blaga in storitev ni ovira za to, da se organizacijo, ki izvaja dejavnosti na trgu, obravnava kot podjetje, saj je ta ponudba konkurenčna ponudbi drugih izvajalcev, katerih cilj je dobiček.

28 Tako je v primeru dejavnosti, ki jih izvaja pravna oseba, kot je ELPA. Dejstvo, da je MOTOE, tožeča stranka v postopku v glavni stvari, tudi nepridobitno društvo, s tega zornega kota nikakor ne vpliva na to, da se pravna oseba, kot je ELPA, opredeli kot podjetje. Po eni strani ni izključeno, da v Grčiji obstajajo poleg združenj, katerih dejavnost je organizacija in tržno izkoriščanje motociklističnih tekmovanj, katerih cilj ni dobiček, združenja, ki imajo za cilj dobiček in ki so tako v konkurenčnem položaju z ELPO, kar bo moralo predložitveno sodišče preveriti.

Po drugi strani se lahko združenja, katerih cilj ni dobiček in ponujajo blago ali storitve na določenem trgu, znajdejo v konkurenčnem položaju. Uspeh ali gospodarsko preživetje takih združenj je namreč dolgoročno odvisno od njihovih zmogljivosti na zadevnem trgu uveljaviti storitve, ki jih ponujajo, v škodo storitev, ki jih ponujajo drugi izvajalci.

- 29 Zato je treba pravno osebo, kot je ELPA, obravnavati kot podjetje v smislu konkurenčnega prava Skupnosti. Vendar mora, da zanjo velja člen 82 ES, imeti prevladujoč položaj na skupnem trgu ali na njegovem znatnem delu.
- 30 Pri tem je treba opozoriti, da v okviru postopka iz člena 234 ES, ki temelji na jasni ločitvi nalog med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, presoja zadevnih dejstev spada v pristojnost nacionalnega sodišča (sodba z dne 14. februarja 2008 v zadevi Varec, C-450/06, ZOdl., str. I-581, točka 23). Vendar lahko Sodišče, da bi koristno odgovorilo predložitvenemu sodišču, slednjemu v duhu sodelovanja z nacionalnimi sodišči poda vse smernice, ki se mu zdijo potrebne.
- 31 Preden je mogoče presoditi, ali ima pravna oseba, kot je ELPA, na trgu prevladujoč položaj v smislu člena 82 ES, je treba razmejiti upoštevni trg tako z vidika zadevnega proizvoda ali storitve kot z geografskega vidika (sodba z dne 14. februarja 1978 v zadevi United Brands in United Brands Continentaal proti Komisiji, 27/76, Recueil, str. 207, točka 10).
- 32 V skladu z ustaljeno sodno prakso za namene uporabe člena 82 ES upoštevni proizvodni ali storitveni trg vključuje proizvode ali storitve, ki so nadomestljivi ali dovolj zamenljivi z zadevnim proizvodom ali storitvijo ne le na podlagi njihovih objektivnih lastnosti, zaradi katerih še posebej lahko zadovoljijo stalne potrebe potrošnikov, temveč tudi na podlagi konkurenčnih pogojev in sestave ponudbe in povpraševanja na zadevnem trgu (glej v tem smislu sodbe z dne 11. decembra 1980 v zadevi L'Oréal, 31/80, Recueil, str. 3775, točka 25; z dne 9. novembra

1983 v zadevi *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin* proti Komisiji, 322/81, Recueil, str. 3461, točka 37, in z dne 3. julija 1991 v zadevi *AKZO* proti Komisiji, C-62/86, Recueil, str I-3359, točka 51).

- 33 V zvezi s tem je iz predložitvene odločbe razvidno, da so dejavnosti, ki jih izvaja ELPA, tako organizacija motociklističnih tekmovanj kot njihovo tržno izkoriščanje s sklepanjem sponzorskih pogodb, pogodb o oglaševanju in zavarovalnih pogodb. Ti vrsti dejavnosti nista medsebojno zamenljivi, ampak funkcionalno dopolnjujoči.
- 34 Opredelitev upoštevnege geografskega trga zahteva, kot opredelitev trga proizvodov ali storitev, presojo gospodarske narave. Geografski trg je lahko opredeljen kot ozemlje, na katerem so vsi gospodarski subjekti v podobnem konkurenčnem položaju glede zadevnih proizvodov ali storitev. S tega vidika ni nujno, da so objektivne konkurenčne razmere med izvajalci popolnoma enake (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo *United Brands in United Brands Continentaal* proti Komisiji, točki 44 in 53). Tak trg je lahko omejen na eno samo državo članico (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin* proti Komisiji, točka 28).
- 35 Kot je navedeno v predložitveni odločbi in kar je bilo potrjeno na obravnavi na Sodišču, so dejavnosti ELPE omejene na grško ozemlje. Vendar lahko ozemlje ene države članice sestavlja znaten del skupnega trga (glej v tem smislu sodbo z dne 18. junija 1991 v zadevi *ERT*, C-260/89, Recueil, str. I-2925, točka 31). Vsekakor je predložitveno sodišče pristojno, da preveri, ali je merilo glede podobnih ali dovolj homogenih konkurenčnih pogojev v sporu o glavni stvari izpolnjeno.
- 36 Na tako opredeljenem trgu mora to sodišče presoditi, ali ima ELPA prevladujoč položaj.

- 37 V zvezi s tem je treba spomniti, da je v skladu s sodno prakso „prevladujoč položaj“, kot je določeno v členu 82 ES, položaj, v katerem ima podjetje gospodarsko moč, ki mu omogoča, da ovira obstoj dejanske konkurence na zadevnem trgu, tako da mu daje možnost, da znatno ravna neodvisno od svojih konkurentov, strank in navsezadnje potrošnikov (zgoraj navedena sodba *United Brands in United Brands Continentaal* proti Komisiji, točka 65; sodba z dne 13. februarja 1979 v zadevi *Hoffmann-La Roche* proti Komisiji, 85/76, Recueil, str. 461, točka 38, in zgoraj navedena sodba *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin* proti Komisiji, točka 30).
- 38 Dodati je treba, da je podjetje lahko postavljeno v tak položaj, da mu je dodeljena posebna ali izključna pravica, da odloči, če in – v določenih primerih – pod katerimi pogoji lahko druga podjetja vstopajo na zadevni trg in na njem izvajajo svoje dejavnosti.
- 39 Treba je še dodati, da je kršitev člena 82 ES z določbo, kot je člen 49 grškega zakona o cestnem prometu, mogoča le, če je prizadeta trgovina med državami članicami. Kot je navedla generalna pravobranilka v točkah 63 in 64 sklepnih predlogov, se ne more šteti, da je trgovina med državami članicami prizadeta, razen če se lahko na podlagi vseh objektivnih dejstev in dokazov z zadostno verjetnostjo predvidi, da bi zadevno ravnanje lahko neposredno ali posredno, dejansko ali potencialno vplivalo na trgovinske tokove med državami članicami, in sicer tako, da bi lahko škodovalo uresničevanju cilja enotnega trga med državami članicami (sodba z dne 25. oktobra 2001 v zadevi *Ambulanz Glöckner*, C-475/99, Recueil, str. I-8089, točka 48). Povsem hipotetični ali spekulativni učinki, ki jih lahko obsega ravnanje podjetja v prevladujočem položaju, ne izpolnjujejo tega merila. Tudi vpliv na trgovino znotraj Skupnosti ne sme biti neznaten (sodba z dne 21. januarja 1999 v združenih zadevah *Bagnasco* in drugi, C-215/96 in C-216/96, Recueil, str. I-135, točka 60, in zgoraj navedena sodba *Ambulanz Glöckner*, točka 48).
- 40 Vpliv na trgovino znotraj Skupnosti torej na splošno izhaja iz združitve več dejavnikov, ki posamezno niso nujno odločilni (sodba z dne 15. decembra 1994 v zadevi *DLG*, C-250/92, Recueil, str. I-5641, točka 54).

41 Dalje je treba pri presoji, ali je vpliv na trgovino med državami članicami znaten, upoštevati ravnanje zadevnega prevladujočega podjetja, saj člen 82 ES nasprotuje vsem ravnanjem, ki lahko vplivajo na svobodno trgovino na način, ki lahko škoduje uresničevanju ciljev enotnega trga med državami članicami, zlasti z zapiranjem domačih trgov ali s spreminjanjem konkurenčnih struktur na skupnem trgu (sodba z dne 31. maja 1979 v zadevi Hugin Kassaregister in Hugin Cash Registers proti Komisiji, 22/78, Recueil, str. 1869, točka 17).

42 Dejstvo, da je edini namen ravnanja podjetja v prevladujočem položaju trženje proizvodov v eni sami državi članici, ne izključuje možnosti, da je lahko trgovina med državami članicami prizadeta (glej v tem smislu sodbo z dne 5. decembra 2006 v združenih zadevah Cipolla in drugi, C-94/04 in C-202/04, ZOdl., str. I-11421, točka 45). Tako ravnanje namreč lahko krepi zapiranje trgov na nacionalni ravni, s čimer ovira prepletenost, za katero si prizadeva Pogodba (glej po analogiji sodbo z dne 13. julija 2006 v združenih zadevah Manfredi in drugi, od C-295/04 do C-298/04, ZOdl., str. I-6619, točki 45 in 46).

43 Dalje v zvezi z obsegom uporabe člena 86(1) ES države članice glede podjetij, ki so jim odobrile posebne pravice, ne smejo sprejeti ali ohraniti v veljavi ukrepov, ki so v nasprotju predvsem s pravili o konkurenci iz Pogodbe. V zvezi s tem je treba pravno osebo, kot je ELPA, ki ji je podeljeno pooblastilo za izdajo soglasja k vlogi za dovoljenje za organizacijo motociklističnih dirk, obravnavati kot podjetje, ki mu je bila dodeljena izključna pravica v smislu člena 86(1) ES.

44 Člen 86(2) ES omogoča državam članicam, da podelijo podjetjem, ki jih pooblastijo za opravljanje storitev splošnega gospodarskega pomena, izključne pravice, ki lahko ovirajo uporabo pravil o konkurenci iz Pogodbe, če so omejitve konkurence ali celo izključitev celotne konkurence s strani drugih gospodarskih subjektov nujne za izvajanje posebnih nalog, ki so dodeljene podjetjem imetnikom teh izključnih pravic (sodba z dne 19. maja 1993 v zadevi Corbeau, C-320/91, Recueil, str. I-2533, točka 14).

- 45 Grška vlada glede organizacije in trgovskega izkoriščanja motociklističnih dirk s strani pravne osebe, kot je ELPA, ni trdila, da je bila slednja pooblaščenca za izvajanje teh dejavnosti z oblastvenim aktom. Zato ni treba dalje preučevati, ali lahko navedene dejavnosti pomenijo storitve splošnega gospodarskega pomena (glej v tem smislu sodbi z dne 21. marca 1974 v zadevi BRT in Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs, 127/73, Recueil, str. 313, točka 20, in z dne 11. aprila 1989 v zadevi Saeed Flugreisen in Silver Line Reisebüro, 66/86, Recueil, str. 803, točka 55).
- 46 Pooblaščenje za izdajo soglasja k vlogi za dovoljenje za organizacijo motociklističnega tekmovanja izhaja iz oblastvenega akta, in sicer člena 49 grškega zakona o cestnem prometu, vendar ne more biti opredeljeno kot gospodarska dejavnost, kot je to navedla generalna pravobranilka v točki 110 sklepnih predlogov.
- 47 Pravne osebe, kot je ELPA, torej ne moremo obravnavati kot podjetje, pooblaščenca za opravljanje storitev splošnega gospodarskega pomena v smislu člena 86(2) ES.
- 48 Glede vprašanja – ali člena 82 ES in 86(1) ES nasprotujeta nacionalni ureditvi, kot je člen 49 grškega zakona o cestnem prometu, ki daje pravni osebi, kot je ELPA, ki se lahko sama ukvarja z organizacijo motociklističnih tekmovanj in njihovim tržnim izkoriščanjem, pooblastilo za izdajo soglasja k vlogi za dovoljenje za organizacijo teh tekmovanj, ne da bi bili določeni meje, obveznosti in nadzor nad izvajanjem tega pooblastila – je treba spomniti, da zgolj to, da je do ustvarjanja ali krepitev prevladujočega položaja prišlo z dodelitvijo posebnih ali izključnih pravic v smislu člena 86(1) ES, je združljivo s členom 82 ES.
- 49 Po drugi strani država članica krši prepovedi iz teh dveh določb, če začne zadevno podjetje zaradi izvrševanja posebnih ali izključnih pravic, ki so mu bile podeljene, zlorabljeni svoj prevladujoči položaj ali če bi zaradi teh pravic lahko nastal položaj,

ki bi ga podjetje lahko zlorabljal (zgoraj navedeni sodbi Höfner in Elser, točka 29, in ERT, točka 37, ter sodbi z dne 10. decembra 1991 v zadevi *Merci convenzionali porto di Genova*, C-179/90, Recueil, str. I-5889, točki 16 in 17, in z dne 5. oktobra 1994 v zadevi *Centre d'insémination de la Crespelle*, C-323/93, Recueil, str. I-5077, točka 18). S tega vidika ni nujno, da do zlorabe dejansko pride (glej v tem smislu sodbo z dne 11. decembra 1997 v zadevi *Job Centre*, C-55/96, Recueil, str. I-7119, točka 36).

50 V vsakem primeru gre za kršitev členov 82 ES in 86(1) ES, če ukrep države članice, predvsem tak, s katerim podeli posebne ali izključne pravice v smislu zadnje določbe, pomeni tveganje za zlorabo prevladujočega položaja (glej v tem smislu zgoraj navedeni sodbi ERT, točka 37; in *Merci convenzionali porto di Genova*, točka 17, ter sodbo z dne 31. januarja 2008 v zadevi *Centro Europa 7*, C-380/05, ZOdl., str. I-581, točka 60).

51 Sistem neizkrivljene konkurence, kot ga predvideva Pogodba, je namreč lahko zagotovljen le, če so različnim gospodarskim subjektom zagotovljene enake možnosti. Zaupati pravni osebi, kot je ELPA, ki sama organizira in tržno izkorišča motociklistična tekmovanja, nalogo, da izda upravnemu organu soglasje k vlogi za dovoljenje za organizacijo takih tekmovanj, pomeni *de facto* podeliti ji pooblastilo, da določi osebe, pooblaščene za organizacijo navedenih tekmovanj, in pogoje, v katerih se ta organizirajo, ter s tem podeliti tej organizaciji očitno prednost pred njenimi konkurenti (glej po analogiji sodbi z dne 19. marca 1991 v zadevi *Francija proti Komisiji*, C-202/88, Recueil, str. I-1223, točka 51, in z dne 13. decembra 1991 v zadevi *GB-Inno-BM*, C-18/88, Recueil, str. I-5941, točka 25). Podjetje, ki ima tako pravico, lahko prepreči dostop drugih izvajalcev na zadevni trg. Ta položaj neenakih konkurenčnih pogojev potrjuje tudi dejstvo, ugotovljeno na obravnavi na Sodišču, da se, ko ELPA organizira ali sodeluje pri organizaciji motociklističnih tekmovanj, od nje ne zahteva, naj pridobi soglasje, da ji pristojni organ podeli potrebno dovoljenje.

52 Dalje taka ureditev, ki podeli pravni osebi, kot je ELPA, pooblastilo za izdajo soglasja k vlogi za dovoljenje za organizacijo takih tekmovanj, ne da bi bili določeni meje, obveznosti in nadzor nad izvajanjem tega pooblastila, lahko privede pravno osebo,

pristojno za izdajo tega soglasja, do izkrivljanja konkurence, s tem da daje prednost tekmovanjem, ki jih sama organizira ali pri katerih sodeluje.

- 53 Glede na navedeno je treba na postavljeni vprašanji odgovoriti, da za pravno osebo, ki ne opravlja le dejavnosti soodločanja pri upravnih odločbah, s katerimi se dovoli organizacija motociklističnih tekmovanj, temveč tudi sama organizira taka tekmovanja in v tem okviru sklepa sponzorske pogodbe, pogodbe o oglaševanju in zavarovalne pogodbe, veljata člena 82 ES in 86 ES. Ta člena nasprotujeta nacionalni ureditvi, ki podeljuje pravni osebi, ki organizira motociklistična tekmovanja in v tem okviru sklepa sponzorske pogodbe, pogodbe o oglaševanju in zavarovalne pogodbe, pooblastilo za izdajo soglasja k vlogi za dovoljenje za organizacijo takih tekmovanj, ne da bi bili določeni meje, obveznosti in nadzor nad izvajanjem tega pooblastila.

Stroški

- 54 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

Za pravno osebo, ki ne opravlja le dejavnosti soodločanja pri upravnih odločbah, s katerimi se dovoli organizacija motociklističnih tekmovanj, temveč tudi sama organizira taka tekmovanja in v tem okviru sklepa sponzorske pogodbe,

pogodbe o oglaševanju in zavarovalne pogodbe, veljata člena 82 ES in 86 ES. Ta člena nasprotujeta nacionalni ureditvi, ki podeljuje pravni osebi, ki organizira motociklistična tekmovanja in v tem okviru sklepa sponzorske pogodbe, pogodbe o oglaševanju in zavarovalne pogodbe, pooblastilo za izdajo soglasja k vlogi za dovoljenje za organizacijo takih tekmovanj, ne da bi bili določeni meje, obveznosti in nadzor nad izvajanjem tega pooblastila.

Podpisi